

דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק

אבדק"ק צאנז-קלויזענבורג זצוקללה"ה

גליון כ"ד

[תשפ"ה]

שנה מ"א

בעידן רעוא דרעוין פרשת שמיני תשכ"ח

בתורה"ק (ט, א) ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל. ובאור החיים הקדוש צריך לדעת מה טעם אמר ויהי, ובמסכת מגילה (י:) אמר רבי לוי דבר זה מסורת בדינו מאנשי כנסת הגדולה כל מקום שנאמר ויהי אינו אלא לשון צער, ומקשה והכתיב ויהי ביום השמיני וכו' עיי"ש.

לחלץ בפרשה (י, יא-יב) ולהבדיל בין הקודש ובין החול ובין הטמא ובין המטהור. ולהורות את בני ישראל את כל החוקים אשר דבר ה' אליהם ביד משה. ובבעל הטורים החול ב' במסורה, בין הקדש ובין החול, ואידך (משלי כו, ג) כובד אבן ונטל החול. ולהבין בעי השייכות, מה גם שאין פירוש המילות שוה.

עוד כתב ולהורות אותיות ולתורה. וצריך לבאר מאי קא משמע לך, פשיטא שהתורה אינה אלא על פי התורה.

וכתב עוד: אליהם בנימטריא זה ההלכה, ביד משה בנימטריא היא המקרא. והנה אין החשבון עולה יפה, וראיתי בחומש עם מלבי"ם שהגיה הוא המקרא, ובחומש שעם פירוש היכל הברכה ליתא כלל. ונראה דצריך לומר אליהם בנימטריא זה הוא בהלכה, ביד משה בנימטריא זהו במקרא.

והנראה שטמון בדברים אלו יסוד היסודות ועמוד העמודים. והוא מה שמצינו (יזמא סו:) ברבי אליעזר שלא אמר דבר שלא שמע מפי רבו מעולם. הוא התנא האלוקי שאמר על עצמו (סנהדרין סח:) שתי זרועותיי שהן כשתי ספרי תורה שנגללין, הרבה תורה למדתי וכו', ובכל זאת לא חידש דבר מדעתו ולא אמר מה שלא שמע מפי רבו. כמה חכמה וענוה יש בזה.

גם אני הכרתי צדיקים שנהגו כן, וכגון מוחזלל"ה מזו"ר שאף פעם לא אמר דבר תורה בלי הקדמה מאיזה קדמון, שום יסוד לא אמר מדעתו וסברת עצמו, ואף בדברי אגדה, וכמו שרואים בספרו הקדוש עצי חיים. וזאת על אף שידע ש"ס ופוסקים בעל פה, כמו שאמר לי פעם שאין תוספות בש"ס שלא זוכר אותה. וכן כל קדושי עליון היו יראים לומר שום דבר מדעת עצמם.

וסיבת הדבר כי תורה הקדושה אינה ככל חכמות שבעולם המיוסדים על דעת אנושי, זה בונה וזה סותר, זה נוטע וזה עוקר, כפי שרואים בחכמי

האומות שתמיד משתדלים לסתור דברי קודמיהם. להבדיל חכמת התורה הקדושה היא שכל אלוקי דעת עליון, ולא ניתן להשיגה זולת בהשפעה מלמעלה, ולכן אמרו (ב"ב יב.) חכם עדיף מנביא, וכן מבואר בזהר הקדוש (ח"ג לה א) שחכמי התורה עומדים במקום גבוה מהנביאים ובעלי רוח הקודש.

אמנם כן בהיותה השפעת שכל האלוקי אין אפשרות להשיגה בלי קדושה מזהר ופרישות, כל עוד ויש באדם איזה אבר גופני שלא ביטל ושיכר לא יתכן שתהא לו דעת עליון מצורה העליונה, ולהתקשר בנובלות חכמה של מעלה תורה (ב"ר יז, ה).

על כן אמרו (ברכות סג:) אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה, דכל עוד ויש באדם גרוד של גשמויות, כשאוכל איזה מאכל מכיר אם זה מתוק או מר, אי אפשר שיהא לו אפילו ניצוץ של תורה. דהתורה אינה מתקיימת אלא במי שממית עצמו, פירוש שהוא כמו מת, עבר ובטל מן העולם, בהיותו כל כולו שקוע בתורה הקדושה, ובאהבתה תשגה תמיד (משלי ה, יט). כפי שחז"ל (עירובין נד:) הביאו דוגמא לכך מרבי אלעזר שהיה יושב ועוסק בתורה בשוק התחתון של ציפורי, וסדינו מוטל בשוק העליון של ציפורי וכו'. ובירושלמי (ברכות לה.) על רבי שמעון בן לקיש שהיה מהרהר בדברי תורה, ומתוך דבקות מחשבתו הלך בשבת חוץ לתחום ולא ידע.

ושמעתי מכ"ק אאמו"ר ששמע מפה קדוש זקה"ק בעל דברי חיים זי"ע, כשאחד יושב ולמוד, אם שומע כאשר יורים בתותח מתחת לחלון חדרו, הרי זה עדיין לא התחיל ללמוד. כי ללימוד התורה צריך התפשטות הגשמויות ממש, כמו נביא, שכל חושי ורעיוניו יהיו דבקים ושקועים בתורה הקדושה.

לשוא מתאוננים על שכל כך קשה להם ללמוד ולזכור את לימודם, ולירד לעומק הדברים להשיג האמת האמיתית של תורה, בגלל חולשת המוח והתפיסה, ואיך שבכלל קשה לישב וללמוד בהתמדה, ולהשיג ניצוץ קטן של אהבת תורה. דכבר כתבו התוספות (כתובות קד. ד"ה לא נהניתי) בשם המדרש, עד שאדם מתפלל שיכנס תורה לתוך גופו יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו. ומנו בין ארבעים ושמונה דברים שהתורה נקנית (אבות ו, ה) במיעוט שינה במיעוט שיחה במיעוט תענוג וכו'. אם מתרחקים מהקדושה ושקועים בתאוות וגשמויות, דברים בטלים והרהורים זרים ח"ו, אין אפשרות ללמוד, שאין התורה והוא יכולים לדור במדור אחד, דאין אור וחושך משמשים בערבוביא.

בעוה"ר אי לי מיוצרי ואוי לי מיצרי, רשעים מלאים חרמות כל היום, מתחיל ואינו גומר, פותח הגמרא וסוגר, בושתי ונכלמתי להרים אלקי פני אליך עם מצבי המגושם, ועוד מבקשים לידע את התורה, לזכות לתורה הקדושה

שמלאכי השרת לא זכו לה, החקר אלו-ה תמצא וגו' ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים (איוב יא, ז-ט), ונעלמה מעיני כל חי (שם כח, כא), וקדמה לעולם (פסחים נד.), חמדה גנוזה שהקב"ה משתעשע בה בכל יום (שבת פט.), תורה כזאת מבקשים להשיג יחד עם תאוות עולם הזה.

ואין המכוון דוקא לרשעים קלים וריקים, אלא גם לזה שהוא נבל ברשות התורה, או שאינו מונע עצמו משיחת חולין שזה באזהרת עשה (יומא יט:) שנאמר ודברת בם בם ולא בדברים אחרים.

וכבר פירשתי בזה דהא בהא תליא, כי חצי שעה של דברים בטלים עלול לדחות ולמונע כמה שבועות של תורה הקדושה, דיבור אחד של קלות ראש יכול להפיל את האדם בתוך מ"ט שערי טומאה. לא תוכל לקיים בעצמך ודברת בם אלא אם כן תהא זהיר ולא בדברים אחרים, באשר בם תהא כל הגיוןך בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך. אין אפשרות לעסוק בתורה אלא אם כן לומדים בתמידות בלי הפסק, ולא כשלומד רק כמה שעות ביום, דכל הקובע עתים לתורה מיפר תורה שנאמר עת לעשות לה' הפרו תורתך^(א) (עיין ירושלמי ברכות סה, וברש"י תהלים קט, קכו).

או יפורש לאידך גיסא, דאם תהא נזהר לדבר בם ולא בדברים אחרים, אז תצליח להגות בתורה הקדושה בשבתך בביתך ללא מניעות וטירדות, אשר (אבות ד, י) אם בטלת מן התורה יש לך בטלים הרבה כנגדך, ובמדרש (ב"ר נד.) ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישרים אתו רבי יוחנן אמר זו אשתו שנאמר אויבי איש אנשי ביתו, שיהא בגדר (יבמות סג.) זכה עוזרתו, וזאת כשהוא עצמו אף פעם לא עוסק בדברים בטלים. ובלכתך בדרך שלא תחוש להשתעמק בדבר הלכה שמא תרגזו עליכם הדרך (תענית י.), אלא אל תפסיקו מדבר הלכה (תוספות שם בשם המדרש). ובשכבך ובקומך כדבר הכתוב (משלי ו, כב) בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך. כל זאת בתנאי שתקיים ודברת בם ולא בדברים אחרים.

הסיבה לכך שאנן בעניינות לא זכינו להיות תורתנו אומנתו, והלימוד עולה לנו בקושי רב, קשה להיות נעור בלילה, ולישב על התורה כמה שעות

(א) בשל"ה הקדוש (מסכת שבועות נר מצוה): במדרש הקובע עתים לתורה מיפר תורה... ולכאורה תמוה, דהא קבעת עתים לתורה היא המעלה הראשונה שעליה האדם נשאל בתחלת דינו (שבת לא א). אלא לא קשיא, אדם שהוא פנוי מעסקי הזמן ואינו טרוד במחייטו מחוייב ללמוד יומם ולילה בלי ביטול רגע כמימריה, רק הזמן שמתפלל והאכילה ומעט שינה, ואם הוא רוצה לקבוע עת, הוא מיפר התורה, רק תמיד בתורת ה' יהיה חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה (תהלים א ב). וענין מעלת קביעת העתים נאמר על מי שטרוד במחייטו או במלאכתו, אזי על כל פנים יקבע עתים לתורה וכו'.

ברציפות, היא מחמת העדר קדושת התורה מאתנו, וממילא חסר ההתקשרות לתורה הקדושה.

כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה (אבות ה, א), ומכלל הן אתה שומע לאו דכשאיין לומד לשמה הוא מתגשם, ואין יודע להבדיל בין הקודש ובין החול, קודש וחול משמשים אצלו בערבוביא, מראהו החיצוני כקודש ותוכו חול גמור, ללא שום ניצוץ של קדושה ואהבה, מכף רגל ועד ראש מלא גשמויות. וממילא אינו יכול לזכות לתורה הקדושה שהיא קודש קדשים. כמבואר בכתבים (פרע"ח שבת ו) שהחכמה נקרא קודש, ואורייתא מחכמה דלעילא נפקת (זוהר ח"ב פה א).

זה כוונת המסורה ללמדנו ולהבדיל בין הקודש ובין החול, צריך להבדיל ביניהם שלא יהיו משמשים בערבוביא, יש מחיצה המבדלת בין הקודש שבפנים ובין החול שמבחוץ. לפיכך מגיע לו כה קשה כל נקודה של תורה הקדושה, ולהכניס ניצוץ של אהבת תורה זה כמו לעלות בהר ההר, כובד אבן ונמל החול. דלא יתכן לאחוז את החבל בשני ראשים, מצד אחד שוכב כרשע וקם כמו גוי, ומצד שני רוצה גם להיות תלמיד חכם ולמדן.

אבן לא קלה היא המלאכה, וכך אמרו (מגילה ו:): אם יאמר לך אדם וכו' לא יגעתי ומצאתי אל תאמן יגעתי ומצאתי תאמן, שאין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה, ובמי אתה מוצא חמאה של תורה במי שמקיא חלב שינק משדי אמו עליה (ברכות סג:), מתוך יגיעה עצומה יומם ולילה ממש, בבחינת מה שנאמר (תהלים קלב, ג-ה) אם אעלה על ערש יצועי אם אתן שנת לעיני לעפעפי תנומה עד אמצא מקום לה' וגו'. כמה וכמה צדיקים היו שלא היו ישנים במטה משך עשרות שנים, וישבו מבלי להזיז רגלם כל הלילה. וכן אמרו צדיקים 'פון לאקשען מיט בעבעס קען מען קיין רבי נישט ווערן'.

ובן כתב זק"ק מצאנו זי"ע במכתבו, על רבותיו הקדושים הרה"ק מראפשיץ וזק"ק בעל עטרת צבי זי"ע: שעשו לעצמם סיגופים גדולים כמעט כדי להמית. ולא יאומן כי יסופר איזה סיגופים נוראים עשו לעצמם, וכמו שידוע גם מרבה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע. והללו היו בעלי נשמות קדושות מעולם האצילות, שלא הרגישו טעם חטא מימיהם, ואף לא היו אצל חטא אדם הראשון, ואנן מה נעני אבתרייהו כאשר מיום בריאתנו חטאנו תמיד ואין רגע בלא חטא, וכי איך יכולים לגשת אל התורה הקדושה ולהשיג נקודה אחת ממנה.

בזה יפורש עוד בדבר המסורה, כי להבדיל בין הקודש ובין החול היא מעבודות קשות שבמקדש כמו כובד אבן ונמל החול. ושני הפירושים שאמרנו הם אמת, מצד אחד בלי להבדיל בין הקודש והחול עולה לו העסק בדברי תורה בקושי רב, וכמשא כבד יכבד ממנו ככובד אבן ונמל החול. ואשר על כן מצד שני נדרש

להשקיע עבודה כבודה בכבוד אבן ונטל החול בשביל להבדיל בין הקודש ובין החול.

בך היא דרכה של תורה, בבחינת שאמרו (רש"י בראשית כו, כט) הצדיקים תחלתם יסורים וסופן שלווה. כשלעומת זה הרשעים תחלתם שלווה וסופן יסורים (שם), דכשאינו עוסק בתורה הוא בכלל (שבת קנב). עמי הארץ כל זמן שמזקנין טפשות נתוספת בהן, ששובח גירסא דינקותא, ומיגמר בעתיקתא קשיא מחדתא (יומא כט), דאחרי שנחשכו עיני השכל קשה מאוד להתחיל, וכפי מה שמזקין יותר קשה לו להתחיל. בגיל חמש עשרה קשה מבגיל חמש, ולכן עשרים יותר קשה מבן חמש עשרה. וכך הוא מזקין והולך עד שנעשה זקן אשמאי. תחלתו שלווה, בהיותו נמשך אחר דברי יצר הרע: שמח בחור בילדותך ויטיבך לבך בימי בחורותיך (קהלת יא, ט; שבת סג:). וסופו יסורים, ודע כי על כל אלה יביאך האלקים במשפט (שם) ותיענש מרה בהאי עלמא, וכל שכן בעלמא דאתי.

מאידך אם תחלתו יסורים, שה' בעוזרו מילדותו לענות עצמו על דברי תורה, להרגיל עצמו במעוט שינה ואכילה ושתיה, סופו שלווה דזוכה שהשי"ת נותן לו אור תורה, ואז מרגיש מתיקות התורה הקדושה, כהא שאמרו (ברכות יז). עולמך תראה בחיך ואחריתך לחיי העולם הבא. מי יתן שבעולם הבא יהא לנו העונג של צדיקים ברגע אחד של עסק התורה, שזכו ונתגלה להם אור הגנוז.

וכבר אמר הרה"ק הרבי ר' זושא זי"ע שאינו מצפה לתשלום שכר על עבודת השי"ת שעבד אחרי שנתעלה להשגותיו, אלא על עבודת ימי הנעורים שעלתה ביגיעה וקשיים (עיין אנרא דפרקא אות ג).

בזה נראה לבאר כוונת המשנה (אבות א, ג, לפי נוסחא אחת בתיו"ט) אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס, אלא הוו כעבדים המשמשין את הרב על מנת שלא לקבל פרס. והמפרשים נתקשו בזה. ויש לומר דהעובד על מנת לקבל פרס, משמעות הדברים שהעבודה כשלעצמה קשה לו לכן מצפה לתשלום, כי מי שזוכה להרגיש אחד מני אלף ממתיקות התורה הקדושה אינו מבקש שום שכר נוסף על זה. זה המכוון בעבודה על מנת שלא לקבל פרס, שצריך לשאוף ולבקש להגיע לדרגת עבודה כזאת שמבחינתו לא נדרש עבודה שום שכר, דהיינו מתוך הרגשת אור הנעיר ומתיקות נועם ה', יערב לו ידידותך מגופת צוף וכל טעם. שלא כמו עבד העושה עבודת רבו בלי חשק ומתיקות, ומצפה עדיין לקבלת פרס (וראה דגל פרשת קרח ד"ה אני חלקך, תולדות פרשת יתרו [אות ח] ופרשת קדושים [אות ה], פנים יפות פרשת שופטים פסוק צדק צדק תרדוף).

כי החשק בעבודה הוא סימן על העבודה הרצויה. כדברי הרה"ק המגיד מדובנא (אהל יעקב נצבים בפסוק כי המצוה הזאת) בדברי הכתוב (ישעיה מג, כב) ולא אותי

קראת יעקב וזה לך האות כי יגעת כי ישראל, שכן בעבודת השי"ת נאמר כי קרוב אליך הדבר מאוד, ומדוע אתה עיף ויגע כל כך, אין זאת אלא שלא אותי קראתי יעקב.

זה גם דבר המסורה. אם כבוד עליך הדבר כמו כבוד אבן ונשל החול, הרי זה מוכיח בעליל שעוד עבודה רבה לפניך להבדיל בין הקודש ובין החול.

*

אף קדושי עליון בהאי פחדא הוו יתבי, שעדיין לא שברו את החומר די הצורך בשביל להשיג את התורה, על כן חששו לומר דבר מדעת עצמם, רק בשם רבותיהם הגדולים והקדושים ממלאכי השרת, שהם ידעו לכונן לאמיתה של תורה, ואילו בעל עבירה כמוני הלואי ואוכה להבין אות אחת מדברי רבותי, עד שאהיה ראוי לקרוא אותם בתואר רבותי.

זקה"ק בעל דברי חיים זי"ע היה מכנה את רבו הקדוש מראפשימין זי"ע 'הרב הזקן' (דער אלטער רב), ולא קרא אותו רבי, באמרו שלפי רוב גדולת קדושתו לא מסר לנו מאומה. על אף שישב אצל הזרע קודש שנים רבות, בכל זאת בענוות קדשו לא החזיק אותו כרבו.

זה גם מה שאמר רבי אליעזר בענותנותו (סנהדרין סה.) אוי לכם שתי זרועותי שהן כשתי ספרי תורה שנגללין, הרבה תורה למדתי והרבה תורה לימדתי, הרבה תורה למדתי ולא חסרתי מרבתי אפילו ככלב המלקק מן הים וכו'. שתי זרועותי כשתי ספרי תורה רצ"ל שגם הגוף שלי נתקדש בקדושת ספר תורה, בכל זאת הספר תורה אינה אלא קלף ולא עצמיות התורה, ואילו רבותי נתעלו להיות עצם התורה, ובכן לא חסרתי מרבתי אפילו ככלב המלקק מן הים. מתוך כך לא אמר דבר שלא שמע מפי רבו מעולם וכנ"ל, כי בשפלות רוחו לא מצא את עצמו ראוי לחדש דברים לאמיתה של תורה.

לבן העיקר להעמיק בהבנת דברי קדמונינו, גאוני ארץ וצדיקי אמת מדורות שלפנינו, להתייגע שעות ארוכות בשביל להבין אות אחת מדבריהם הקדושים. כדוגמת מה שמוכא בספרים (ומקורו בשו"ת איתן האזרחי קונטרס אחרון פרשת וישב) הסיפור על צדיק אחד כמה נתרפס על הבנת דברי רש"י (בראשית לו, יח) אתו כמו אתו עמו, כלומר אליו.

בה הם דברי זקה"ק בשו"ת דברי חיים (ח"ב יור"ד מז) הלא זה חיינו לעסוק כל היום בגופי תורה והלכות ופלפול וכו', האמת שאין מנהג במדינות פולין לפלפל

ולחדש חידושים זולת גדול הדור או צורבא מרבנן הראוי להיות גדול, ויתר הלומדים עוסקים בתורה ש"ס ופוסקים להבין היטב, ומיינעים על חי' מהרש"א ז"ל או מג"א להבין בראוי, ולא עלתה על לבם לחדש כי יודעים ומכירים ערך עצמם שאין בכחם לחדש דבר אמת ונכון, לא כן במדינות אחרות מפלפלים בתבלים וכל מי שיודע רק מימרא בש"ס תיכף אומר חידושים וכו' עיי"ש.

בעוה"ר נתקלקלו הדורות מחמת התגברות הטומאה והסמ"א על ידי השידין יהודאין, המוזכרים בזהר הקדוש (ח"ג רנ"א, ועוד) ובתולדות (פרשת וישלח, ועוד), ואשר (סוטה מט:). בעקבות משיחא חוצפא יסנא, כדאיתא מהאר"ז ל שהקליפות יהיו אז בחוצפה יתירה.

ואמרו עוד (סוטה שם) וחכמות סופרים תסרח, דקדקו בלשון קדשם לומר דאמנם יהא בהם חכמה אבל תסרח, ומוטב שלא היתה כלל משתהא חכמה מוסרחת. ויראי חמא ימאסו, היינו דאף אלו שיראים מן החמא הם נמאסים.

מזה שורש החוצפה שמגיע עד לאפיקורסות ומינות, שמלעיגים על דברי חז"ל, דכל בור שלמד כמה דפים מתנשא לפרש הכל על פי שכלו הטמא והמגושם, ופוער פיו נגד הקדושים אשר בארץ המה, שהיו דבקים בתורה הקדושה יומם ולילה, ולמדו תורה במתיבתא דרקייעא.

עד היכן מגיע חומר הענין יש לראות ממה ששינינו (ברכות יט.) מנדין על כבוד הרב וכו' והמספר אחר מטתן של תלמידי חכמים וכו', מאי היא דתנן הוא היה אומר אין משקין וכו' ואמרו לו מעשה בכרכמית שפחה משוחררת בירושלים והשקוה שמעיה ואבטליון, ואמר להם דוגמא השקות, ונדרוהו, ומת בנדויו וסקלו בית דין את ארונו. ופירש רש"י בכוונתו על שהיו הם דומין לה השקות, שהיו שמעיה ואבטליון מבני בניו של סנחריב וכו'. ובתוספות מובא פירוש הערוך דוגמא השקות מי צבע וכו' עיי"ש, ובכל זאת נדו אותו, [ובתוספות יום טוב (עדות ה' ו) בשם הראב"ד כי חשד אותם לעשות שלא כדין וכו'].]

זה עיקר הגורם לשכחת התורה עליה נבאו חז"ל ואמרו (שבת קלח:). עתידה תורה שתשתכח מישראל, בהיות ואינם לומדים דברי התורה המקובלים לנו מחכמי וגאוני הדורות, אלא כל בור ונחות דרגא עושה תורה לעצמו, כל חוטא מחבר ספר מלא וגדוש בדברי עצמו, בהפוך מרבי אליעזר שלא אמר דבר שלא שמע מפי רבו, כי מה ששמע לא מתקבל בעיניו רק מה שהוא מרמה בראשו, ומהפך דברי אלקים חיים.

ומזה נמשך הכפירה ומינות בעולם, משנאיך ה' נשאו ראש. תחלה מדברים עזות נגד הקדמונים, ובסוף כופרים לגמרי בתורה מן השמים, כדברי רש"י (ר"ה

יז. אפיקורוס מבוזה תלמידי חכמים, שכפרו בתורה האומרים אין תורה מן השמים. דבר זה היה שורש פורה רוש ולענה של כל הכופרים, שהתחילו להתפקד בחכמי התורה הקדושים.

ומצינו (פסחים כב:) את ה' אלהיך תירא לרבות תלמידי חכמים, שעל ידי יראת תלמידי חכמים זוכה ליראת ה', דכל מדותיו של הקדוש ברוך הוא מדה כנגד מדה (פנהדרין ז), ורק אם נוהג כבוד בתלמידי חכמים ובספרים הקדושים יכול לזכות למורא שמים. על כן אמרו (אבות ד, יב) ומורא רבך כמורא שמים, דכפי מה שהוא ירא מרבו כך היא היראת שמים שלו. כמו שראינו אצל גאוני ארץ איך שעמדו לפני רבם באימה ויראה, וכל אבריהם דא לדא נקשן.

✽

אף צדיקים גאונים שכל התורה האירה לפני עיניהם, התיחסו בהערצה וביטול עצמם כלפי גדולים אחרים, ואפילו לגדולים שהיו בדורם. ואמרו מאה פירושים על יסוד הקדמה אחת של דברי רבם.

בכל דבר ודבר בדקו וחקרו אחרי דרכי רבותם, כדמצינו שנכנסו אחריהם לבית המרחץ (שבת מא.) ולבית הכסא כי תורה היא וללמוד אני צריך (ברכות סב.). וכמה היו יראים להקשות על דבריהם, או להכריע בהלכה נגדם ואפילו להחמיר, דכבר הורה זקן (שבת נא.).

בש"ס נמצא תמיד הלשון תא שמע, ובזוהר הקדוש תא חזי, ושמעתי בזה ענין גדול מהגה"צ מגאסויד זצ"ל. ובפשטות נראה, דבסודות התורה וחכמת הנסתר צריך לראות ולהתבונן מעצמו, כי מליבא לפומא לא גליא, ועד כמה שהשי"ת נותן לו השגה, למלא אותו רוח חכמה ובינה, כך הוא מבין ויודע. לא כן בגופי הלכות שבהם צריך רק לשמוע ולקבל מפי רבו, ולא למראא עיניו ישפוט על פי הבנת דעתו ושכלו.

אף אם יש לו אלף קושיות על דברי רבו לא יסור ממנו, רק יפיל בקשתו בבכי ותחנונים לפני השי"ת למה נסתלק ממני הדעת תורה ואיני זוכה להבין דבריהם הקדושים. כל זאת מתוך ידיעה נאמנה דהם שלמדו בקדושה ובטהרה וראי שהשיגו דעת תורה, ורק הוא שנתגשם בתאוות הריהו איש בער ולא ידע ונעלמו ממני כל דרכי תורה, ונתעוותו עיניו מלראות את האמת. וירבה לבכות להשי"ת במזמורי תהלים, ולטהר עצמו במקוה, עד שיזכה להבין דבריהם הקדושים שנאמרו ברוח הקודש, וכל מה שתלמיד ותיק עתיד להורות נאמר למשה בסיני (ירושלמי פאה יג א), וכל המחברים הקדושים הם בכלל תלמיד ותיק. ואין זה דבר המסור לזמן ולתקופות מסוימות (כמו שיש מי שרצה לחלק בזה) אלא

בכל דור ודור, כל ספר שנתקבל בעולם ברור שמחברו היה דבוק בתורה הקדושה, והתנהג בקדושה ובטהרה, ובוראי זכה לכיון לאמיתה של תורה. אם נתקבל בכל העולם כצדיק אמת ברור שאמר תורת אמת. רק עונותיו של אדם הם שגרמו שלא יוכל להבין דבריו, דהחטאים מטשטשים את המוח לבלתי השיג דעת תורה.

לפיכך חכמי התורה נקראים בתואר תלמיד חכם, דלא ככל הגויים בית ישראל, חכמה בגויים נמצא אצל מי שנולד בטבעו בכשרונות של חכם, לא כן בחכמת התורה הקדושה, שאין אפשרות לזכות בה אלא בקבלה של תלמיד מפי רבו, ורבו מרבו איש מפי איש עד משה רבינו. וכך כותב זקני הקדוש (שו"ת דברי חיים ח"א ח"מ כג) והרב הנ"ל רצונו לתת תורה חדשה וכו' וחולק על האמת התורה שניתנה מפי הגבורה, כאשר קבלנו איש מפי איש עד משה רבינו ע"ה, וכן אני אם כי אני זעירא דחברייא קבלתי ממו"ח זל"ה שהיה גאון עולם ומהגאון בעל מחבר ים התלמוד וכו', אשר ידוע שהם קבלו איש מפי איש עד רש"י ז"ל כידוע לכל, ורש"י ידוע שקיבל איש מפי איש עד משה רבינו ע"ה וכו', מה שאין כן הרב הנ"ל שלא למד ולא שימש לשום גאון או גדול מפורסם, ולזה נפל בשיבושא ודמיונות כוזבות רחמנא ליצלק, ולכן אל תשמעו ולא תאבו לו עבלה"ק. דאדם מדעת עצמו יכול להיות חכם בתורתו, אך לא בתורת משה, ויכול לבדות לעצמו דת חדשה רח"ל, כמו הצדוקים ובייתוסים, שכל אחד היה מפרש את התורה על פי דמיון שכלו.

✱

ומצינו (עירובין כא:) הוזהר בדברי סופרים יותר מדברי תורה וכו', כל העובר על דברי סופרים חייב מיתה וכו', שכל המלעיג על דברי חכמים נידון בצואה רותחת. אף מורה הלכה בפני רבו חייב מיתה (ברכות לא:) וראוי להכישו נחש (עירובין סג:), ואפילו ביעתא בכותחא לא לישרי איניש במקום רביה וכו' משום דלא מסתייעא מילתא למימרא (כתובות ס:).

והוא דבר הלמוד מעניינו של פרשתנו, כמו שאמרו (עירובין סג:) לא מתו בני אהרן עד שהורו הלכה בפני משה רבן, מאי דרוש ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח אמרו אף על פי שהאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט. על אף שביררו לעצמם ההלכה לעומקה של תורה, בכל זאת נענשו בהקריבם אש זרה אשר לא צוה אתם (ויקרא י א), כיון שלא נצטוו על כך, והיינו דבר שלא שמעו מפי רבם.

זה היה ביום הקמת המשכן כשאחרי העלאת קרבנות על המזבח, ותצא אש מלפני ה' ותאכל על המזבח את העלה ואת החלבים (שם ט, כד), או אז הודע להם שנתקבלו הקרבנות לנחת רוח לפני מי שאמר והיה העולם, ובכן וירא כל

העם וירדנו ויפלו על פניהם. אם יקח אדם לעצמו עצים טובים ומועילים, ויעלה בהם אש מוקדה לשרוף את הקרבן, אין בכך כלום עד שתבא אש מן השמים. והגלמוד מזה לדברי תורה, הלוא כה דברי כאש נאם ה' (ירמיה כג, כט), שלצורך השגתה זקוקים להארה מן השמים, כאשר חנן השי"ת לצדיקי אמת, לולי זאת אף אם הוא בעל מוח טוב ומחודד להבין ולהשכיל בכל החכמות, הרי שבנוגע לחכמת התורה זו אש זרה אשר לא צוה, אין זאת תורה מן השמים רק חכמת אנוש, ותמיד מסלף ומהפך דברי אלקים חיים.

מובן בזה דמה שהורו הלכה בפני רבן, בהעדר הזהירות שלא לומר דבר שלא שמעו מפי רבם, ומה שהביאו אש זרה אשר לא צוה, הכל משורש אחד בא והיינו הקד.

✱

בכך נראה לבאר מאמר חז"ל תמוה (פנהדרין נב.) וכבר היו משה ואהרן מהלכין בדרך וגדב ואביהוא מהלכין אחריהן וכל ישראל אחריהן, אמר לו גדב לאביהוא אימתי ימותו שני זקנים הללו ואני ואתה נגהיג את הדור. והוא פלאי דהלא אפילו קל שבקלים אינו אומר כן.

ונראה לפרש אימתי ימותו בלשון שאלה וספק, כי לא ידע האדם את עתו, כמו שנאמר לדוד המלך ע"ה (שבת ל.) גזרה היא מלפני שאין מודיעין קצו של בשר ודם, ורצ"ל מי יודע מתי יגיע זמנם של משה ואהרן להסתלק מן העולם. והיתה הכוונה באלה הדברים להתעוררות תשובה וחשבון הנפש, כשראה כל ישראל מהלכין אחרי מנהיגים קדושים הללו, התבונן ואמר אכן עכשיו הדור דור דעה תחת הנהגתם והשפעתם של שני זקנים הללו, אבל איזה פנים יהא לדור אימתי שימותו וההנהגה תעבור אלינו. ובשפלות רוחו הקדים את עצמו לגריעותא, ואני ואתה נגהיג את הדור. בואו ונחשוב חשבוננו של עולם איך נוכל להנהיג את הדור, בשעה שאיננו ראויים למלא מקומם של שני זקנים הללו לא בחכמה ולא ביראת חטא, ולא למדנו אצלם כלום, הלא ח"ו יהא אז חורבן עולם, על כן עלינו להכין עצמינו להיות ראויים להנהגת העדה בהגיע העת של זורח השמש ובא השמש.

מכל מקום נענשו על דבריהם, כי אנשים מן הצד ששמעו אותם לא ירדו לסוף דעתם, והבינו משמעות הדברים כאילו מייחלים ח"ו מתי כבר ימותו ונהיה מנהיגים, לכן נענשו.

ויתבן עוד שנענשו על עצם המחשבה להיות מנהיגי העדה, כי זה דבר המסור לשמים בלבד, כמאמר ז"ל (ברכות נח. א.) והמתנשא לכל לראש (לכל הקם

להיות לראש הוא מתנשא, כלומר שהוא גזר ומעמידו – רש"י) אפילו ריש גרניתא מן שמיא מנו ליה.

מעין זה כתב זקה"ק בדברי חיים (פרשת קרח בפסוק המעט מכם) בענין טעותו של קרח: דהנה ידוע שחייב על כל אחד מישראל להתאמץ ולהתחזק לעלות לגבוה, ולא יהיה די בידו ממצוות ומעשים טובים ותורה שבידו וכו', אך כל זה בדבר עבודה וכו', אולם בדבר חוקי אשר זה בחק אלקי ומחכמתו יתעלה גזר להיות זה לראש וזה לא, אדרבה אסור לעקש בכך דרכי השם, הגם שנראה לו כי יעבוד השם באם יהיה לראש, אף על פי כן גם בזה לא יתפוצץ כי מה אנחנו וכו', ואתם בקשתם דוקא כהונה, אפילו אם כוונתכם לטוב לקדש בקדושה יתירה ולעבוד עבודת ה' ובמסירת נפש, מכל מקום גם זה אין דרך הנכון כי על כל פנים בקשתם אתם דבר וכו' עיי"ש.

ונראה עוד שיש בכך משום סרך של חסרון אמונה בהמתנשא לכל לראש, שכל הנהגה על בני ישראל נקבעת בשמים ממעל. ושמעתי מצדיקים דכל ספר שנתקבל בישראל, ולומדים בו, אות הוא כי בשמים נתקבל כפוסק, והכריזו עליו להיות נמנה בין הפוסקים של כלל ישראל. ולמה רוצה בעצמו, ואינו מצפה אשר (יזמא לה). בשמך יקראוך ובמקומך יושבוך וכו', על ידי (שמואל א' ב, ח) מקים מעפר דל מאשפות ירים אביון.

בך מצינו ראינו אצל מנחגי ישראל שכל עיקר ההתמנות היתה על כרחם ושלא ברצונם. משה רבינו ע"ה היה מסרב שבעה ימים (רש"י שמות ד, י), עד אשר ויחר אף ה' במשה. כשבא שמואל להמליך את שאול (שמואל א' י, כא-כד) ויבקשהו ולא נמצא וגו', ויאמר ה' הנה הוא נחבא אל הכלים, וירצו ויקחהו משם וגו' ויאמר שמואל אל כל העם הראיתם אשר בחר בו ה' וגו'. ברוד המלך ע"ה נאמר (תהלים עה, ע) ויבחר ברוד עבדו ויקחהו ממכלאת צאן וגו'. גם הבעש"ט לא רצה להתגלות עד שנגזר עליו מן השמים מפי אחיה השילוני. וכן ידוע על הרה"ק הרבי ר' בער זכ"ע [שראה התגלותו כעונש וגזירה].

בזה אפשר לומר שאצל נדב ואביהוא נחשב לפגם מה שעשו הכנה להיות מנחיגים, דללמוד תורה הקדושה בשביל שיוכל להנהיג את ישראל גם זה אסור, רק צריך שיהא לומד על מנת להשיג דעתו של יוצר בראשית, שבלי זה למה לי חיים. כל אדם מישראל חייב ללמוד ולהתעלות בידיעת התורה, ומצינו (עדות א ג) ששני גרדיים משער האשפות הכריעו לכל חכמי ישראל, [וכתב רע"ב שהזכיר התנא שם אומנתן ושם שכונתן, לומר לך שלא ימנע אדם עצמו מבית המדרש, שאין לך אומנות פחותה מן הגרדי וכו', ואין שער בירושלים פחותה משער האשפות, והכריעו בעדותן לכל חכמי ישראל].

גם זה מבחינת אש זרה אשר לא צוה ה', כאשר מצד עצמם מתכוננים אל ההנהגה, ולא שמים אל לבם שמנהיג ישראל מן שמיא מנו ליה, ובאם לא יהא ראוי אז מן השמים לא יניחו אותו להנהיג את הדור, שתכל בהשגחה עליונה וסייעתא דשמיא, ואף (חולין ז:) אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה שנאמר מה' מצעדי גבר כוננו ואדם מה יבין דרכו. זה גם הפגם במה שהורו הלכה בפני רבן, בחוסר הידיעה הברורה אשר (מגילה ו:) לאוקמי גירסא סייעתא מן שמיא היא, ובמקום רביה לא מסתייעא מילתא.

על זאת ויאמר משה אל אהרן הוא אשר דבר ה' לאמר בקרובי אקדש (י, ג), אני מתקדש רק באלו הקרובים לי, כלומר אלו שאני ממנה אותם לעמוד בראש העדה. או יפורש בקרובי אקדש היינו מיתת נדב ואביהוא כפירוש רש"י, ומפרש בסיבת הדבר ועל פני כל העם אכבד דלהיות מנהיג העם זה רק מהבורא כל עולמים, לכך נענשו על אומרם ואני ואתה ננהיג את הדור.

✽

נחזור לכיזור דברי בעל המורים ולהורות אותיות ולתורה, רצ"ל דלהורות הוראה בישראל לא יתכן אלא מי שבקי בכל התורה. לא כרשעי הערב רב, שלמדו וקבלו מהגויים המושג של לימוד מקצוע, שמתעסק בלימוד מצוה אחת, ועושה חיבור לטומאה בפלפולים של הבל, ובוזה כבר מלאו רוחו לחלוק על צדיקי אמת שכל התורה היתה שגורה בפהם.

בשעתו כאשר רצו להנהיג ליתן קבלה לבדיקה בלבד, שיהא אחד ממונה לבדוק את הוושט, כמה רעשו נגד זה. על אף שלא היה מורה להלכה, רק בודק אם יש שאלה לשלוח אל המורה. ומכל שכן שאין ליתן היתר הוראה למי שיודע מקצוע אחת בלבד, אלא כמאמרם ז"ל (שבת קד.) איזהו תלמיד חכם כל ששואלין אותו הלכה בכל מקום ואומרה. ולהורות אותיות ולתורה, אליהם בנגימטריא זה ההלכה, אם רוצה לומר זה ההלכה צריך שידע כל התורה, ולא מספיק שילמוד באיזה ספר קיצורים. כמה התרעמו צדיקים וקדושי עליון אף נגד הראשונים שחיברו פסקי הלכות, ותמיד היתה התנגדות נגד חיבורים כאלו, כי אין לפסוק הלכה אלא מתוך ידיעה במקור ושורש הדברים.

בך היה דרך הלימוד אצל צדיקים. למשל בשלמדו הלכות גיטין התחילו בלימוד הפרשה שבתורה, הבריות שבספרי, מסכת גיטין עם ראשונים, טור וב"י שולחן ערוך עם הבית שמואל, ועד לכל האחרונים. דוה בלא זה אינו שוה כלום, אם לומר רק דברי האחרונים והקיצורים הוא מהפך דברי אלקים חיים, ואם לומר רק דברי הראשונים הוא מקצץ ומחסיר חידושי ההלכות שנאמרו בבית מדרשים

של גדולי האחרונים, חידושים אמיתיים בתורת אמת, שהמורה שלא כדבריהם מרבה ממזרים בישראל ח"ו.

אפשר לראות בספרו של זקני הקדוש דברי חיים על שמות אנשים ונשים, איך שמאסף מדברי הראשונים ועד לאחרוני האחרונים, כגון מהגאון רבי שלמה קלוגער זצ"ל. ובנוסף דף השער [בהוצאה ראשונה בעילום שם המחבר] כתוב שחיבר אחד מהתלמידים, ולהורות נתן שאינו אלא כתלמיד, ולא אומר דבר שלא קיבל מרבותיו.

זה שכתב בעל המורים ביד משה בנימטריא היא המקרא, שצריך ללמוד עד החומש, וכמו רבי עקיבא שהיה דורש על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות (מנחות כט:), ורק אז יכול להורות את ישראל.

*

ואמר הכתוב ולהורות את בני ישראל וגו' אשר דבר ה' אליהם ביד משה, היינו שדיבר אל כל בני ישראל, ובא הכתוב ללמדנו שכל אדם מישראל מסוגל לבא לשלימות התורה, אם רק ירצה להתייגע יעלה ויבא ויגיע לדרגת תלמיד ותיק.

מבוצא דבר אתה למד שאסור לבטל שום יהודי. כמה רואים בספרים הקדושים שהביאו מדבריהם של אנשים פשוטים, כגון בחתם סופר שכותב כמה פעמים בשם אחד התלמידים, ומסתבר שאם לא הזכירו בשמו לא היה זה מן המיוחדים, ובכל זאת מתייחס אל דבריו להביאם, כי לכל יהודי יכול להיות חלק בתורה הקדושה. כמו שנאמר לעתיד לבא (ויאל ג, א) ונבאו בניכם ובנותיכם וגו' בחורכם חזונות יראו, וכל בניך למודי ה' (ישעיה נד, יג).

ובן מצינו במשה רבינו ע"ה שאמר (שמות ד, יג) שלח נא ביד תשלח, [שכל אחד מישראל ראוי להיות שליח ה']. ובתרגום יונתן ביד פנחס [זה אליהו (ועיין פדר"א לט)] דחמי למשתלחא בסוף יומיא, היינו שרצה כבר להמשיך גאולה העתידה אשר אז וכל בניך למודי ה'.

ואולי שגרם החטא, עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו (שיר השירים א, יב; שבת פח:), ולא היתה אז הגאולה. על כך נאמר בראש פרשתינו ויהי ביום השמיני, לשון צער, שעדיין לא זכינו לעולם התיקון שיהא וכל בניך למודי ה', ושעשיית המשכן תהא באופן שבית המקדש של מעלה ירד עליו.

בן מצינו שכבר מאז נרמז החורבן, כדבר האמור (שמות לח, כא) אלה פקודי המשכן משכן העדות, המשכן משכן שני פעמים, רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבניו

על עונותיהן של ישראל (רש"י). דהיינו שמיד הבחינו בכך, דאילו היה תיכף בהעמדת המשכן יורד עליו מקדש של מעלה, והיה עולם התיקון.

זה שנאמר להלן בפרשה (ט, כב) וירא כל העם וירדו ויפלו על פניהם, ועל פי דברי זקה"ק בעל ישמח משה (הובא בייטב פנים יפה לעינים יח) דרוני הוא לשון המשותף לשמחה ובכי, יפורש גם כאן, שמצד אחד היו שמחים בכך שיצאה אש לקבל את הקרבנות, ומצד שני היו בוכים על שלא זכו עדיין לעולם התיקון.

על כך נתכוונו נדב ואביהוא בהכניסם אש זרה, שלפי דעתם היה כאן חסרון אש מן ההדיוט, ומסרו נפשם להשי"ת להכניס אש בכוונת עליונות ונשגבות להביא לימות המשיח. זה גם כוונת מאמרם אימתי ימותו שני זקנים הללו ואני ואתה ננהיג את הדור, בלשון בתמיה, וכנ"ל שהיו תוהים ושואלים וכי איזה פנים יהא לדור אז כשאני ואתה ננהיג אותם, ומה יהא עם הדור. ומתוך כך ראו צורך לקרב את הקץ [שלא ימותו זקנים הללו], ונכנסו להקטיר קטורת עם כל הכוונות לאכפא לדינא ולהכניע כוחות הסט"א, כנודע מספרים הקדושים.

ברם כבר אמרו (יבמות סב.) אין בן דוד בא עד שיכלו כל נשמות שבנוף, דחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח (שמואל ב' יד, יד) שאף נשמה לא תישאר, ואילו היו מקרבים אז את הקץ כמה רכבות נשמות היו נדחות. בכך ניחם משה את אהרן, הוא אשר דבר ה' לאמר בקרובי אקדש ועל פני כל העם אכבד, שכל הנשמות חייבות להיתקן שלא תישאר שום נשמה בלתי מתוקנת, כידוע מדברי הרה"ק מראפשיץ זי"ע [לשליש ולרביע לא שמענו אם יחסר רק שלישי או רבע של יהודי אנו לא רוצים לשמוע מן הגאולה], ורק אז יכול להיות קץ הימין.

יעזור השי"ת, כבר כלו כל הקיצין. עוד נשארו שמונה ימים בחודש ניסן, ואחר כך מגיע החודש אייר שנדרש בראשי תיבות א'ני י'י ר'פאך (חתם סופר שבת קמו: ד"ה בולחו שקייני, ועיין בני יששכר אייר א ג), וגם תשובה נקראת רפואה כדכתיב (ישעיה ו, י) ושב ורפא לו, רמז יש בדבר שאף אם כבר עבר כל החודש ניסן ועדיין לא נושענו, תבא הישועה בחודש הזה, אשר אני ה' רפאך וחושב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח, שתבא אתערותא דלעילא לרפא כל נשמות ישראל לחוננם דעת ולתקן כל הפגמים, ועל ידי זה נזכה שישלח את מלך המשיח.

ויושיע השי"ת לכל בני ישראל בכל מקומות מושבותיהם די בכל אתר ואתר, שיוושעו ברוחניות ובנשמות בבני חיי ומוזני רויחי, ותחזינה עינינו בשוכך לציון ברחמים ושם נעבדך ביראה כימי עולם וכשנים קדמוניות בגאולתינו גאולת עולם במהרה בימינו אמן.

תוכן הענינים:

- רבי אליעזר לא אמר דבר שלא שמע מפי רבו מעולם. צדיקים לא אמרו תורה אלא על פי הקדמה מאיזה קדמון. מהעצי חיים.
- תורה שהיא שכל אלוקי אינה מושגת אלא בהשפעה עליונה, לכן חכם עדיף מנביא. לזה צריך קדושה וטהרה. במי שממית עצמו היינו שמבטל כל ניצוץ גשמיות מרוב דבקות בתורה. מהדברי חיים שאם באמצע הלימוד שומע יריית תותח לא התחיל ללמוד. אם שקועים בתאוות לא יתכן להשיג אהבת תורה.
- ודברת בם ולא בדברים אחרים, דרך כשלומד בלי הפסק יכול ללמוד. ואז לא יהיו לו טיידות ומניעות מהבית וכו'.
- צריך עבודה ויגיעה קשה ושכירת הגוף להשיג את התורה. ממכתב זקה"ק שרבותיו עשו סיגופים.
- רשעים תחלתם שלוח וסופן יסורים, שנמשכים אחר דברי היצר שמח בחור בילדותך, ובסוף כל זמן שמזקינך טפשות נתוספת בהן. צדיקים תחלתם יסורים וסופן שלוח, שבנערותם מייגיעים עצמם על דברי תורה, ובסוף זוכים לטעום נועם עריבותה ורואים עולמם בחייהם.
- מאמר הר"ז שאינו מצפה לתשלום שכר על עבודת השי"ת בזקנותו. ביאור המשנה כעבדים המשמשין את הרב על מנת שלא לקבל פרס, היינו להרגיש בנועם העבודה עד שאינו דורש שכר נוסף. מאמר המגיד מדובנא דאם מתייגע בעבודה סימן שלא עבד כהוגן.
- צדיקים חששו שלא זכו להשיג התורה לכן לא אמרו אלא מה ששמעו מרבים. הדברי חיים לא כינה את הרה"ק מראפשיץ בתואר רבו. בדברי רבי אליעזר שתי זרועותיו וכו' ולא חסרתי מרבותי.
- העיקר להעמיק ולהתייגע על דברי קדמונינו ולא לחדש דבר מעצמו. מקלקל הדור בעקבתא משיחא חוצפא יסגא שדוחים דברי הראשונים בסברות כרסיות. מזה נגרם שכחת התורה. זה שורש לכפירה ומינוח. מורא שמים הוא כפי המדה של מורא רבך.
- גדולי ישראל נבטלו כלפי גדולים אחרים. הלכו בכל דבר לראות מנהג רבם. לשון תא שמע בש"ס שבנגלות התורה אין אפשרות אלא בשמיעה וקבלה איש מפי איש. אם נתקשה בדבריהם צריך לדעת שדבריהם נכונים ולא זכה להבינם. התואר 'תלמיד' חכם מורה שבתורה אי אפשר להיות חכם מדעתו.
- חומר ענין מורה הלכה בפני רבו. גם נרב ואביהוא שביירו ההלכה לעצמם נענשו. רמז ממה שקבלת הקרבנות תלוי באש מן השמים, וגם דברי תורה נמשלו לאש שהשגתם תלויה בהארה מן השמים.
- ביאור מה שאמרו אימת ימותי שני זקנים הללו וכו', שדאגו לעצמן על העת שיוזקקו להיות מנהיגי ישראל. החטא בזה שצריך לדעת שמסירת ההנהגה בידי שמים בלבד ואסור לחשוב על כך, אלא לצפות שבמקומך יושיבוך. בדברי חיים שבזה היה חטאו של קרח שביקש כהונה. יש גם בזה ענין של חסרון אמונה. כל מנהיגי ישראל ברחו מן הגדולה ולא קבלו עד שהכריחו אותם מן השמים. אסור ללמוד בשביל להיות מנהיג אלא בשביל להשיג תורת ה'.
- להורות הוראה ישראל צריך לדעת כל התורה כולה, דלא כמעשה הרשעים כדרכי הגויים שמתמחים במקצוע מסויים. לא להורות מתוך קיצורים, מדרך הצדיקים שלמדו כל הלכה ממקור הדברים בראשונים ועד לאחרונים האחרונים. ומהדברי חיים על שמות אנשים.
- לכל ישראל חלק בתורה הקדושה, לכן אסור לבטל אף אחד, וכמו שרואים בחתם סופר ועוד שמביאים דברים מפי תלמידים ואנשים פשוטים.
- משה באומרו שלח נא ביד תשלח ביקש להביא לימות המשיח שיהא וכל בניך למודי ה'.
- כשראו בהקמת המשכן שלא ירד מקדש של מעלה הבינו שיתמשכן על ענותיהן של ישראל. לכן נאמר בתחלת הפרשה ויהי לשון צער. נרב ואביהוא במעשיהם מסרו נפשם לקרב את הקץ. לא הגיע זמן כיון שעדיין לא נתקנו כל הנשמות וה' חשב מחשבותו לבלתי ידח ממנו נדח.
- חודש אייר זמן תשובה וגאולה שלימה.

לעילוי נשמת

הרבני החסיד מוה"ר שלמה יהודה בהר"ר נתן ז"ל קארנפעלד

נלב"ע ג' אייר תשס"ו לפ"ק

ת. נ. צ. ב. ה.

הונצח ע"י משפחתו הי"ו

גליון זה נדבתי

הרה"ח מוה"ר נתן הכהן גליק הי"ו

לרגל שמחת תגלחת בנו דוד נ"י

למז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבתי

הרה"ח מוה"ר מרדכי שלמה פריינד הי"ו – מאנטריאל

לרגל שמחת הולדת הבן נפתלי נ"י

למז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבתי

הרה"ח מוה"ר פתחיה צבי ווייסנער הי"ו

לרגל שמחת הולדת הבת חיה בלומא שתחי'

למז"ט ובשטומ"צ

מכון להוצאת דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

שע"י איגוד חסידי צאנז

718.431.1055